

Geallieerde invasie van West-Europa, wellicht van Nederland, werd verwacht, waren vrouwen en kinderen van NSB'ers die in de kustprovincies woonden, in de gelegenheid gesteld op kosten van het *Reichskommissariat* (d.w.z. op kosten van de Nederlandse belastingbetalers) tijdelijk naar het oosten des lands te verhuizen. Vermoedelijk hadden verscheidene duizenden van dat aanbod gebruik gemaakt. In de herfst waren zij naar hun woonplaatsen teruggekeerd waar zij niet zonder spot waren ontvangen.

Tot een overeenkomstige maatregel kwam het begin '44, maar alleen met betrekking tot de provincie welke het meest bedreigd werd geacht, Zeeland. In februari werd het voor gezinnen van NSB'ers die in Zeeland woonden, mogelijk gemaakt zich elders in het land te vestigen, nl. in kampementen die op het z.g. Hagesprakterrein van de NSB te Lunteren en in de provincie Drente waren ingericht. Voor de evacuatie (ze werd opnieuw door het *Reichskommissariat* bekostigd en vergde ruim f 100 000) droeg nu een dienst van Binnenlandse Zaken zorg, het Bureau Afvoer Burgerbevolking. Aan die tweede evacuatie kon men in NSB-kringen slechts de conclusie verbinden dat als er werkelijk gevaar dreigde, vrouwen en kinderen van NSB'ers alsook bejaarde NSB'ers, voorzover zij dat wensten, in veiligheid zouden worden gebracht. Dat vergde voorbereidingen. Binnen de NSB werd een Evacuatie-Bureau opgericht dat een groot aantal 'verbindingsmannen' benoemde; taak van die verbindingsmannen was, plaatselijk een of meer punten aan te wijzen die, als het tot een massale evacuatie kwam, verzamelpunten zouden worden. Daar waar die verbindingsmannen de nodige tijd en aandacht besteedden aan hun voorbereidend werk (veel wijst er op dat de meesten die taak verwaarloosden), werden de verzamelpunten per geheim schrijven kenbaar gemaakt aan de leden van de NSB. Het *Reichskommissariat* nam voorts contact op met het Bureau Afvoer Burgerbevolking, hetwelk eind juni (na *D-Day* dus) werd geïnstrueerd voorbereidingen te treffen opdat op een later tijdstip de gezinnen van NSB'ers en van Oostfront-vrijwilligers, alweer voorzover zij dat wensten (Mussert was zeer beslist tegenstander van een gedwongen evacuatie), uit het westen des lands naar het oosten zouden kunnen vertrekken, waar zij zoveel mogelijk bij geestverwanten zouden worden ondergebracht; het Bureau Afvoer Burgerbevolking moest daartoe samenwerken met de zojuist genoemde verbindingsmannen. Misschien zijn hier of daar in juli of augustus '44 wel bepaalde afspraken gemaakt, maar evacuatieschema's waren in elk geval nog niet opgesteld en ook met de Nederlandse Spoorwegen was nog niets geregeld, toen de *Wehrmacht* in en bij Normandië een verpletterende neder-